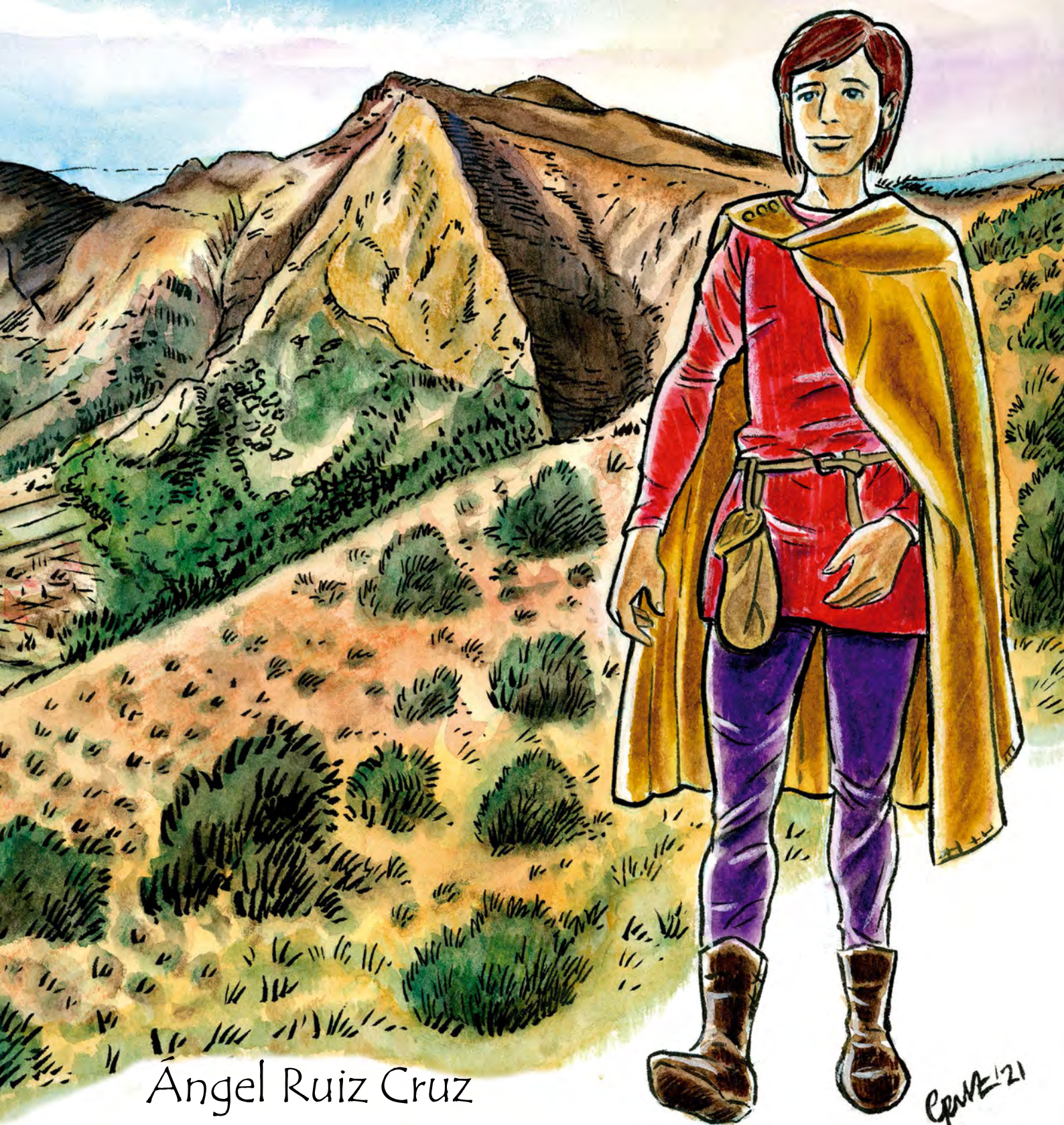

Andreu, un veí d'un altre temps

Àngel Ruiz Cruz

CRUZ '21

Andreu, un veí d'un altre temps

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

Collecció Gràfica
Sèrie Còmics, 24

© Acadèmia Valenciana de la Llengua
© Àngel Ruiz

Edita: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Avinguda de la Constitució, 284. 46019, València
avl@gva.es - www.avl.gva.es

Guió, dibuix i color: Àngel Ruiz
Retolació i maquetació: Diego Molina
Traduccions: Vicent Beltran i Carles Segura
Coordinació: Tudi Torró i Josep Enric Escribano

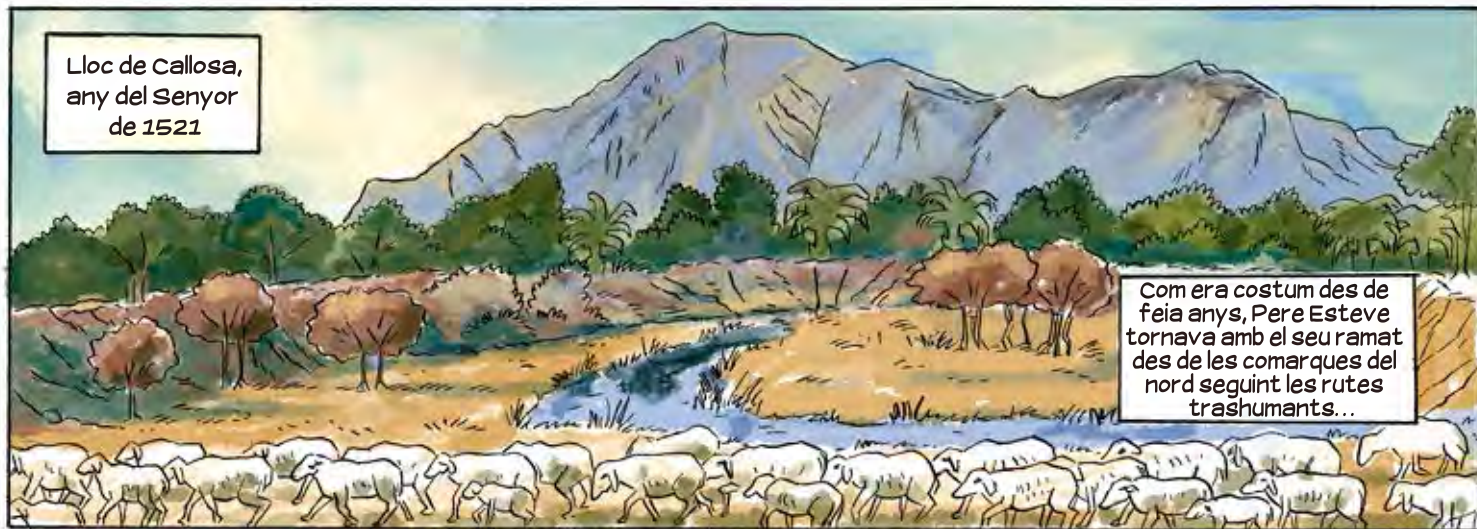
Impressió: Gràfiques Vimar

ISBN: 978-84-482-6671-4
Depòsit Legal: V-3919-2021

Amb la col·laboració d'El Tempir

Lloc de Callosa,
any del Senyor
de 1521

Com era costum des de feia anys, Pere Esteve tornava amb el seu ramat des de les comarques del nord seguint les rutes trashumants...

...encara que aquell any era especial per a ell perquè l'acompanyava el seu fill menut, Andreu.

N'estava molt orgullós i li augurava un gran futur.

MARE MEUA! ESTES MIQUES ESTAN BONÍSSIMES!

JA ET DIGUI, VICENT, QUE MON FILL ERA UN CUINER DE CATEGORIA.

...I NO SOLAMENT AIXÒ. ESTUDIÀ AMB EL MEU GERMÀ, MOSSÉN ANTONI, EN SANTA MARIA DE LA VALLDIGNA. ESCRIU EN VALENCIÀ, CASTELLÀ I LLATÍ. TAMBÉ SAP D'ART I ARQUITECTURA.

...PARE...

I PER A AGRAIR-LI QUE M'HAJA ACOMPANYAT, D'ACÍ A UNS DEU DIES VISITAREM L'ESGLÉSIA DEL SALVADOR D'ORIOLA.

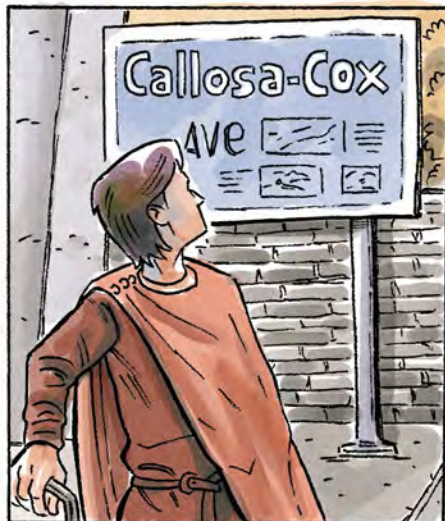
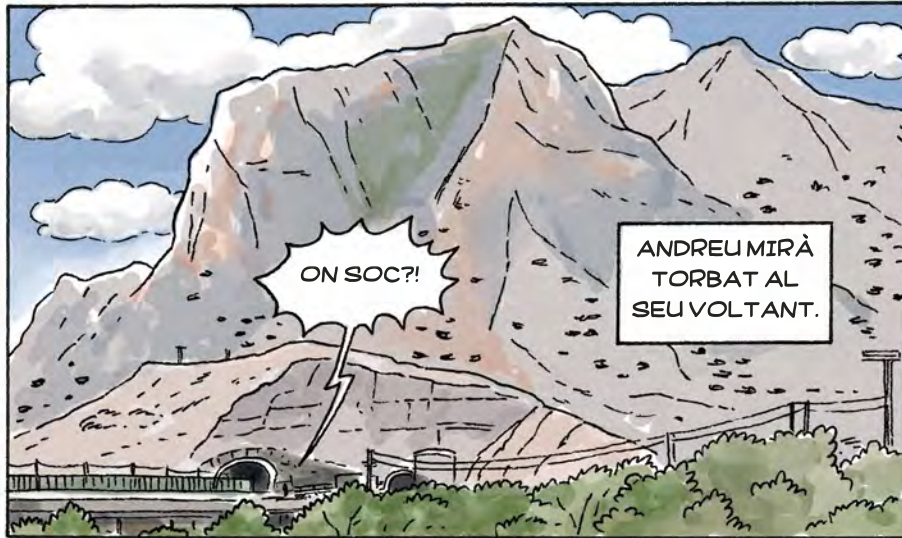
PERÒ ARA... DONA'M LA BOTA, CARLES...

Durant molts minuts, seguí el camí il·luminat per aquella brillantor estranya.

Intentà que algú l'escoltara...

Andreu li contà tot el que li havia ocorregut.

Evidentment ella no el cregué, però era obvi que per a ell era real.

Va decidir donar-li la raó de moment.

Després d'ar-
replegar
la parada del
mercat,
Carlota i
Andreu
anaren a
l'estació de
l'AVE. En eixe
moment,
un tren d'alta
velocitat
entrava pel
túnel d'on havia
eixit el xicot.

Quan Andreu va veure eixe monstre de metall, va
saber què fou la llum i el xiulit que el dugueren a la cova... i
també que per ahí no havia de trobar el camí de tornada.
Pensà en son pare i s'entristí. El tornaria a veure?

Carlota era voluntària en la Creu Roja i coneixia eixa mirada
mescla de confusió i por. L'havia vista en nombroses ocasions.

Va decidir
emportar-se'l a sa
casa. Era un pis
menut heretat
de la seua àvia.

Però per a Andreu era
com un palau.

Li oferí pegar-se
una dutxa i
mudar-se de roba.

PER CERT,
NO GIRES
L'AIXETA
DE LA DUTXA
CAP A
L'ESQUERRA,
ÉS L'AIGUA...

No creia en la seua
història, però una
cosa era clara...

...CALENTA...!

AHHHHH!

OUCH!

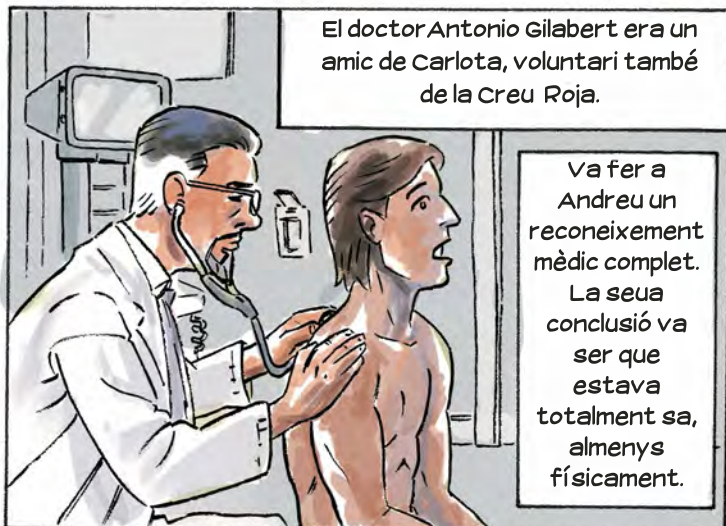
...no havia vist una
dutxa en sa vida.

Li prestà roba del seu germà.
Estava decidida a ajudar-lo
a trobar sa casa.

Però abans,
tocava anar
a cal metge.

El doctor Antonio Gilabert era un
amic de Carlota, voluntari també
de la Creu Roja.

Va fer a
Andreu un
reconeixement
mèdic complet.
La seua
conclusió va
ser que
estava
totalment sa,
almenys
físicament.

A Gilabert el sorprengué que estant
tan lúcid, persistira en la seua
fantasia delirant.

Gilabert li va suggerir de visitar un psiquiatre amic seu. Carlota hi va pensar mentre tornava a casa.

Andreu, pel seu compte, se sentia fascinat per tot el que veia.

Carros no estirats per animals, aparells estranys, però alhora molt útils,

persones de diferents races convivintTot era nou i meravellós.

També li cridava l'atenció un aparell que a Carlota li encantava usar.

Un objecte que treia imatges més reals que les que havia vist en bíblies i còdexs.

Però, sobretot, la gran collecció de llibres que Carlota posseïa.

Li agradaven tant que ella el va dur al lloc que es va convertir en el seu espai favorit. La biblioteca.

Allà Andreu passava els matins, mentre Carlota feia faena, llegint en els llibres d'història que havia passat durant eixos segles.

Li interessava també descobrir el motiu pel qual s'havia deixat de parlar valencià a Callosa i a gran part de la comarca. Era la llengua dels seus pares. I ells també eren de Callosa!

I va llegir sobre regnes que s'uniren, grans descobriments, un imperi que es va aconseguir i es va perdre, repúbliques, una dictadura... fins a l'època actual.

va llegir també sobre la pèrdua lenta del valencià a la comarca, accelerada per l'expulsió dels moriscos el 1609 i les epidèmies de pesta.

Com es va repoblar la zona amb murcians i manxecs. Així va desaparèixer. I fins i tot durant un temps es va prohibir. Ara tornava a estudiar-se, però la falta de costum creava reticències.

Tanta cosa per assimilar... que per a Andreu el món era immensament més gran ara, i ell se sentia més xicotet.

Per la seua banda, Carlota va enviar una foto a un cosí seu, policia nacional.

Va presentar Andreu a son pare, Jaime, i li va dir que era un company voluntari d'Alcoi.

Jaime va acceptar que Andreu ajudara Carlota eixe estiu als mercats de la comarca.

No en va trobar res a la base de dades. La identitat d'Andreu era un misteri.

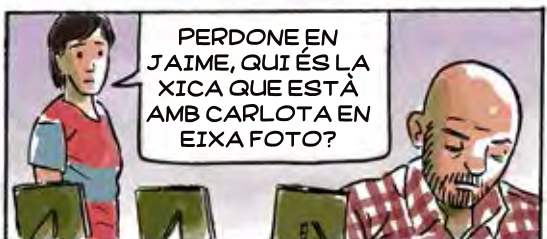

A pesar de les protestes de Carlota, Andreu treballava a canvi només de menjar i allotjament. Passats uns dies, a ca Jaime...

CREO QUE TENGO OTRA COPIA DE LAS LLAVES DEL ALMACÉN POR AQUÍ, VOY A VER.

ESTA HIJA MÍA ES UN DESASTRE, NO SE DÓNDE TIENE LA CABEZA.

PERDONE EN JAIME, QUI ÉS LA XICA QUE ESTÀ AMB CARLOTA EN EIXA FOTO?

AQUÍ ESTÁ LA LLAVE.

ESA CHICA ES PAULA, LA MEJOR AMIGA DE MI HIJA.

SE CONOCIERON EN UN CAMPAMENTO DE VERANO. AL PRINCIPIO NO SE LLEVABAN BIEN PORQUE PAULA HABLABA EN VALENCIANO Y CARLOTA NO LA ENTENDÍA. EN ESTA ZONA NO SE HABLA Y NO ACOSTUMBRA A ESTUDIARSE.

PERO AL FINAL SE HICIERON GRANDES AMIGAS. SE VEÍAN UNA VEZ AL AÑO AL MENOS Y SE ESCRIBÍAN CARTAS TODOS LOS MESES.

PERO HACE TRES AÑOS PAULA ENFERMÓ GRAVEMENTE. LEUCEMIA. POR SUERTE PARA ELLA, NO SUFRIÓ.

¿SABES? GRACIAS A PAULA, CARLOTA SUPO EL VALOR HISTÓRICO DEL VALENCIANO, DE CÓMO ERA PARTE DE NUESTRA IDENTIDAD.

DEGUÉ SER TERRIBLE PER A ELLA.

LO FUE Y CREO QUE TODAVÍA NO LO HA SUPERADO. ESTABA FUERA CUANDO PAULA FALLECIÓ Y NO LA PUDO VISITAR. PERO DURANTE LOS AÑOS QUE LA TRATÓ APRENDIÓ A AMAR EL VALENCIANO Y HACE UN PAR DE AÑOS INCLUSO SE SACÓ EL C1. AÚN HOY LO SIGUE ESTUDIANDO.

Alguns dies després...

ON ANEM?

HE PENSAT QUE TOTS
ELS DIES DESPRÉS DE
TREBALLAR PODRÍEM
VISITAR EL POBLE ON
ESTEM I LA
CONTORNADA...

COIX

LA GRANJA DE ROCAMORA

ALBATERA

SANT ISIDRE

Mentre descansaven de fer faena, a Andreu
li agradava passejar pel mercat i sentir parlar
a la gent.

¿A CÓMO VAN LOS
ALCASILES?
¿PÉSILES TIENES?
ME HASEN FALTA
PRUNAS TAMBIEN.

DOLORES

CATRAL

DAIA
NOVA

DAIA VELLA

Durant els seus
passejos s'adonava...

¿PUES NO SE HA
CAÍDO DE LA
ANGRUNSAERA?

¿QUÉ
MINDANGO
QUE ES!

....que una part de la seua
llengua seguia viva a la zona.

SANT
FULGENCI

ROJALS

BENJÓFER

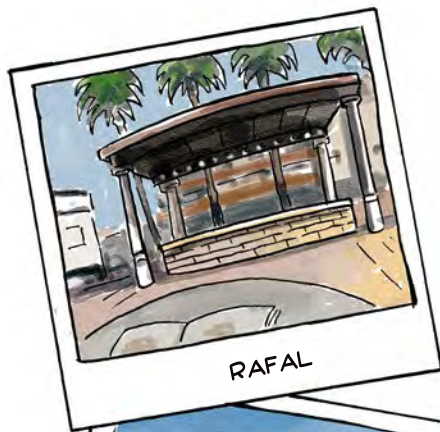
FORMENTERA DEL SEGURA

LOS MONTESINOS

SANT MIQUEL
DE LES SALINES

COMO ME PONGAS OTRA
VEZ PANISO PARA
ACOMPANAR LA
SERVEA, TE DOY UN
CALBOTASO.

PILAR DE LA FORADADA.

RAFAL

MI HIJO ROQUE,
QUE A LOS SEIS
AÑOS DIJO
ABERCOQUE.

OLIVICA
COMÍA,
PIÑÓNICO AL
SUELO.

¿ESO QUE SE
OYE ES UNA
CAGARNERA?

BIGASTRE

SOY DE LA
CAMPANETA,
PERO
TRABAJO
EN MOS DEL
BOU.

¿LAS
BAJOCAS
SON DE
LAS FINAS
O DE LAS
GORDAS?

ESPÓLSATE
EL CAMAL DEL
PANTALÓN.

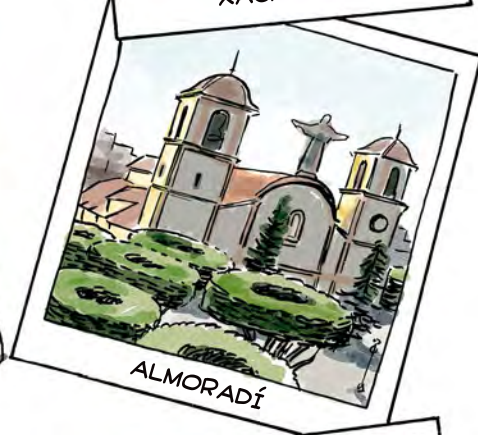
REDOVÀ

XACARELLA

BENEJÚSSER

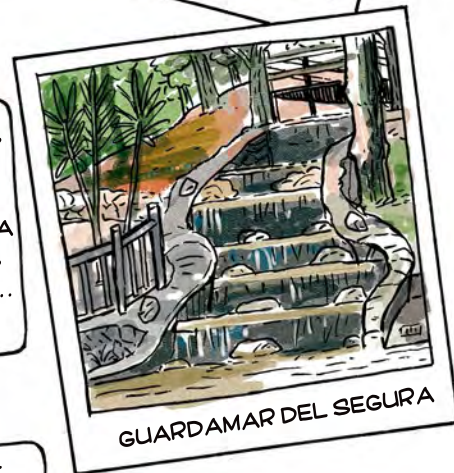

ALMORADÍ

CALLA
YA, QUE
PARESES
UN
MERLA!

PON LAS
CAJAS
DE LA
FREGASA
EN LAS
LEJAS...

¿ESE PAN
ES DE
LLANDA?

GUARDAMAR DEL SEGURA

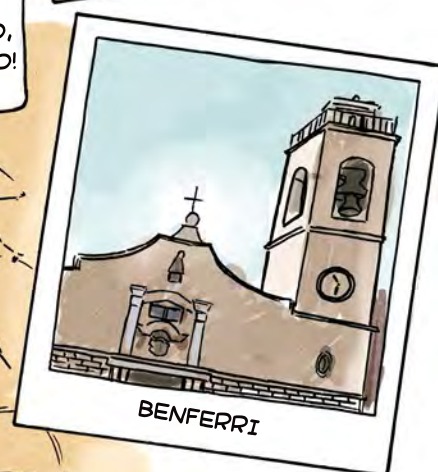
TENGO UNAS
GANAS DE
ESCLAFARME
EN EL SOFÁ...

¡ESTÁTE
QUIETESICO,
MANIFASERO!

TORREVELLA

¡VAYA UNA
POLSAQUERA
QUE SE HA
ARMAO
EN UN
MOMENTICO...!

BENFERRI

SAPS?, MON
PARE VOLIA
DUR-ME ACÍ
DE VISITA.

EN QUÈ PENSES?

EN LA GENT
DE MISSA.
SEMBLAVEN
TAN...
RELAXATS,
SENSE TÉMER
DÉU.

BÉ, ARA HI HA
LLIBERTAT
RELIGIOSA.
QUI HI VA ÉS
PERQUÈ VOL.

TAMBÉ PENSAVA QUE
EN LA MEUA ÈPOCA
ACÍ ES ONES
PARLAVA MILLOR EL
VALENCIÀ, I MIRA ARA.

LES COSES HAN CANVIAT,
PERÒ PODEN TORNAR A
FER-HO I QUE ALGUN DIA
LES DOS LLENGÜES
COEXISTISQUEN AMB
NORMALITAT. I ARA ET
PARLARÉ DELS MEUS
AMICS...

ABSAMAT BOUKRAA ÉS
MARROQUÍ. VA ARRIBAR
ACÍ AMB ELS SEUS
PARES EN PASTERA DEU
FER UNS ONZE ANYS. ARA
FA FAENA EN SERVICIS
SOCIALS.

SVETLANA ÉS UNA
ARTISTA OTAKU. VA
VINDRE DES DE BULGÀRIA
QUAN A PENES TENIA UN
ANY.

RUTH ESTUDIA HISTÒRIA.
PER CERT, ÉS DE GÈNERE
NO BINARI. ADREÇA'T A
ELLA PEL SEU NOM; NO
UTILITZES "ELL" O "ELLA".

ALFREDO FA FAENA AMB
SON PARE EN UNA FÀBRICA
DE CORDES DE CÀNEM. ENS
CONEIXEM DE TOTA LA
VIDA.

MIRA, ACÍ
ESTAN
ASSEGUTS.

AQUELLA
ÉS UNA
BRUIXA?

NO, ÉS
GOTICA.

UN ÀRAB, UNA BRUIXA,
UNA XICA QUE NO HO
ÉS... I L'ALTRE, QUÈ TÉ
D'ESTRANY?

I HO PREGUNTA EL XIC QUE
VE DEL SEGLE XVI. NO TÉ RES
D'ESTRANY; NINGÚ NO ÉS
RAR. NOMÉS SÓN PERSONES,
TOTES ELLES BONES.

NO ENTENC PER QUÈ T'ENFADES. NO PRETENC OFENDRE'T, PERÒ TROBE QUE ELS DOS ENS PODEM ENTENDRE IGUALMENT PARLANT EN LA LLENGUA QUE ENS RESULTA MÉS CÒMODA. AL CAP I A LA FI, SÓN LLENGÜES GERMANES.

MIRA, YO TE ENTIENDO PORQUE MI ABUELA VIVE EN COCENTAINA Y ALLÍ HABLAN EN VALENCIANO. LA VEGA BAJA ESTÁ MÁS CERCA DE MURCIA Y NUNCA LO HEMOS HABLADO.

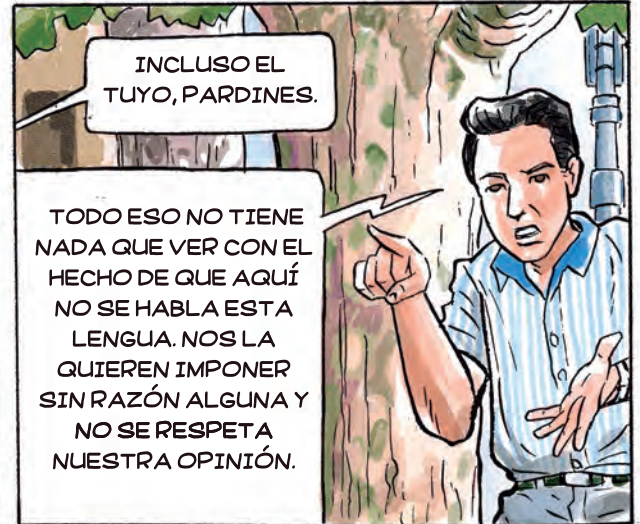

ESO NO ES VERDAD, AQUÍ SE HABLÓ VALENCIANO HASTA EL SIGLO XVII, PERO DESPUÉS VINO POBLACIÓN MURCIANA Y MANCHEGA Y SE FUE PERDIENDO. PERO AÚN SE HABLA EN GUARDAMAR Y EN BARBA-ROJA.

ADEMÁS, EL CRONISTA MUNTANER YA DIJO EN EL SIGLO XIV QUE AQUÍ EN ORIHUELA SE HABLABA EL "MÉS BELL CATALANESC DEL MÓN".

¿NO TE HAS FIJADO EN LA CANTIDAD DE APELLIDOS VALENCIANOS EN LA COMARCA? BERNABÉU, CASELLES, PALAU, VERDÚ, GUIRAO, GRAU, GIRONA, MACIÀ, MANRESA, PAMIES, PRAES...

INCLUSO EL TUYO, PARDINES.

TODO ESO NO TIENE NADA QUE VER CON EL HECHO DE QUE AQUÍ NO SE HABLA ESTA LENGUA. NOS LA QUIEREN IMPONER SIN RAZÓN ALGUNA Y NO SE RESPETA NUESTRA OPINIÓN.

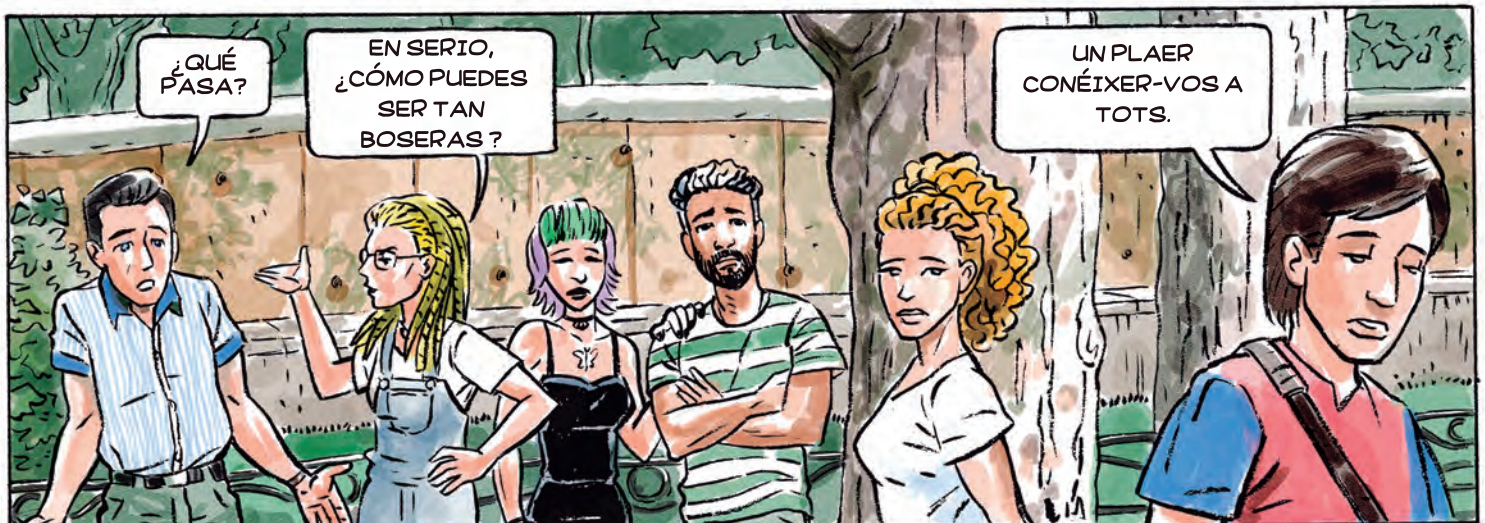
QUIZÁ SI TE HUBIERAS MOLESTADO EN ESTUDIARLA O PONERTE EN LUGAR DE LOS QUE LA HABLAN, VERÍAS LAS COSAS DE OTRA MANERA.

DEIXA-HO, CARLOTA.

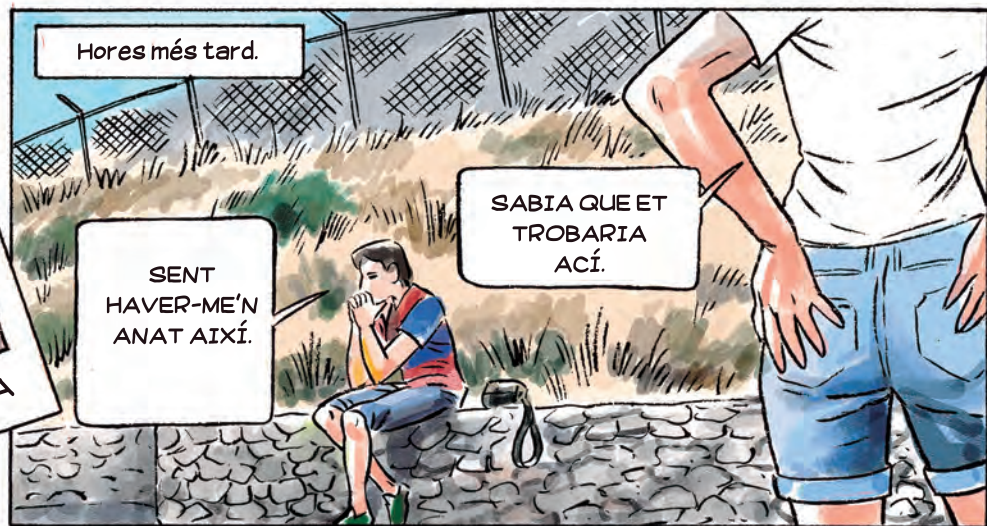
NO VULL QUE DISCUTISQUES AMB ELS TEUS AMICS PER CULPA MEUA. EN ACABANT, ENS VEUREM.

¿QUÉ PASA?

EN SERIO, ¿CÓMO PUEDES SER TAN BOSERAS?

UN PLAER CONÈIXER-VOS A TOTS.

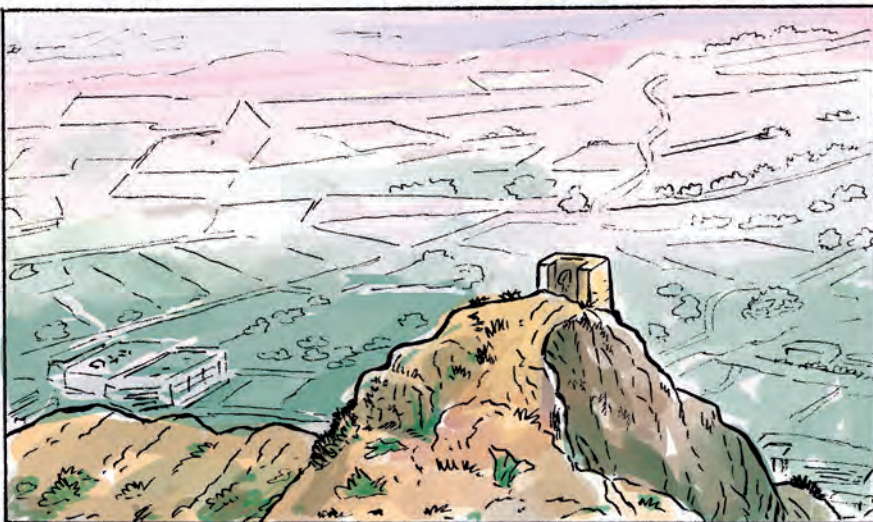

Carlota tenia raó. Ara ell havia de pensar què volia fer amb sa vida. Des d'eixa talaia, podia veure tot el Baix Segura, la seua terra ancestral. Una comarca bella, plena de possibilitats, en la millor terra del món.

Una comarca, però, en ocasions maltractada i poblada per persones que mereixien conèixer la seua història i la seua cultura guiades per algú que ho haguera viscut de primera mà i que l'estimara profundament.

Algú que tinguera els coneixements per a fer canviar opinions.

Andreu sabé en aquell moment que havia trobat, al costat de Carlota, el seu camí.

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

